

De socialt udsatte
og sårbare patienter
og pårørende med
fokus på palliation.

- Ved Louise Marie Friis, socialrådgiver.
- Hospice Sydfyn & Hospice Fyn.

Sårbarhed og udsathed i mødet med patient og pårørende i social palliation.

- Der findes ikke en entydig definition på sårbarhed og udsathed. Men jeg tager udgangspunkt i sårbarhed og udsathed i mødet med patient og pårørende.
-

Hvilke behov har de pårørende?

At få viden og indsigt i sygdomsudviklingen.

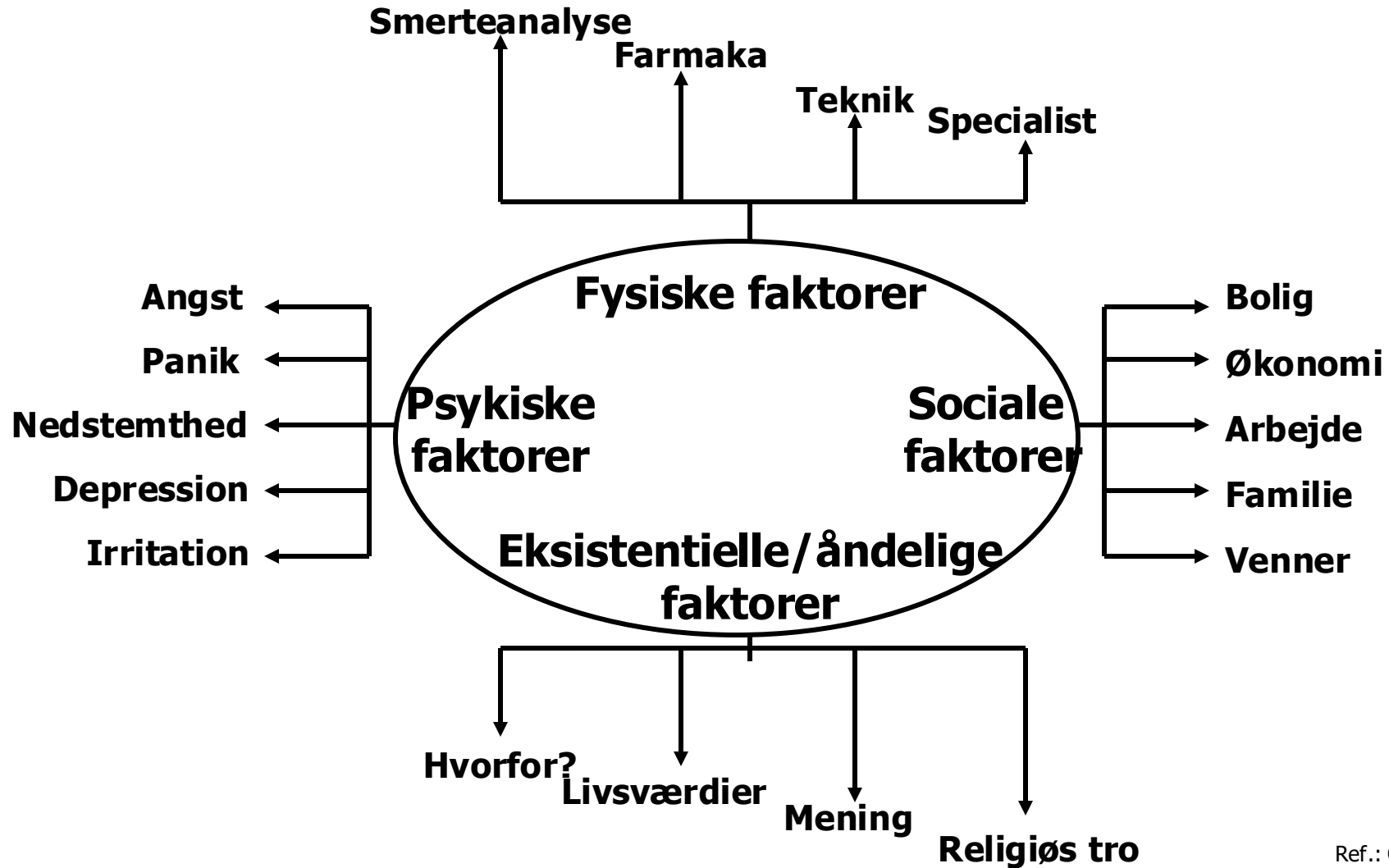
At være på forkant.

At få tryghed i altid at kunne få hjælp.

At få tryghed i ikke at have ansvar eller kun passende ansvar.

At få hjælp til at passe på sig selv.

Total pain

Synlig & usynlig
smerte/symptomer/bekymring
(til total pain modellen)

Patienter og
pårørende ved
ikke
nødvendigtvis,
hvad de har brug
for støtte til

Fortæller ikke
altid hvad de
bekymrer sig om
til fagpersoner

Spørge konkret til
deres
bekymringer og
til de pårørendes
bekymringer.

Bruge eksempler

Social palliation

- Et fagområde der indgår i det tværfaglige arbejde med 2 kerneområder:
- **Socialfaglig indsats**
 - Råd/vejledning ifm. Afdækning af sociale, praktiske og økonomiske forhold.
 - Koordinering af offentlige myndigheder og private aktører.
 - Hjælp til konkrete ansøgninger om hjælpeforanstaltninger iht. Bl.a. den sociale lovgivning.
- **Psyko/social indsats**
 - Støtte til åben kommunikation omkring f.eks.
 - Identitet og tab – tab af kontrol.
 - Ændrede roller i familien.
 - Samspil og relationer med pårørende og netværk.
 - Sorg og kriser.
 - Børn i familien.

Sociale grupper der repræsenterer mest sårbarhed:

- Fordrevne mennesker og flygtninge
- Marginaliseret
- Handicappede
- Børn og Gravide og ammende mødre
- Ældre
- **Syge**

+

•

○

Sårbarhed

- Vulnus = sår
- Abilus = indikerer større sandsynlighed for at blive såret.
- Nøglen til at forstå patientens sårbarhed, ligger i at genkende og få øje på ens egen følelse af sårbarhed.
- Forståelsen af at sårbarhed som et fælles menneskeligt grundvilkår er altafgørende i mødet med mennesker.
- Alment menneskeligt begreb.
- Bruges synonymt med ; belastet, skrøbelig, udsat og svag.

Områder af sårbarhed på individplan

- Økonomisk sårbarhed – Manglende evne til at få flere økonomiske ressourcer på grund af den særlige , sociale situation. Fattigdom.
- Arbejdssårbarhed – Ustabilitet på grund af en særlig social situation, eller jobusikkerhed.
- Fysisk sårbarhed – Helbredsmæssige udfordringer, indskrænkelse af bevægelsesfrihed
- Psykisk sårbarhed – Følsomhed i forbindelse med såvel følelsesmæssige, sociale og personlige krav.
- Eksistentiel sårbarhed – Følelse af meningsløshed, ensomhed og angst. Findes i de situationer hvor vi skal træffe et valg/afgørelse – hvor vi ikke kan gemme os bag en man-stemme og hvor vanens tryghed ikke er tilstede.

Perspektiver på sårbarhed

Subjektiv oplevelse

Oplevelse og følelse af:

Følelse af formindsket autonomi pga. fysiske eller psykologiske faktorer eller pga. ulighed. Manglende mulighed for at tage beslutning om eget personligt liv, at bevare uafhængighed og mulighed for selvbestemmelse.

Fortælling

Patienten er en 44 årig kvinde,
terminalt syg med kræft i underlivet.

4 børn under 23 år, som alle har været
anbragt udenfor hjemmet. 2 af
børnene har tidl. været i stofmisbrug.

Ægtefælle med alkoholmisbrug

Selv haft 7 årig behandlingsdom i
psykiatrien

Perspektiver på sårbarhed

Et eksempel på en udefrakommende vurdering af sårbarhed:

- Sundhedsstyrelsens vurdering af sårbarhed, generelt i forhold til patienter: (”Sårbar? Det kan du selv være” –”undersøgelse af sårbarhed i almen praksis 2011” Morten Sodemann)

-Pt. som pga. svær sygdom/ flere diagnoser og evt. et svagt personligt netværk er stærkt afhængig af sundheds-og eller sociale ydelser.

-Pt. som pga. svage personlige ressourcer, og dårlig/eller anderledes sygdomsindsigt, sociale eller kulturelle forhold er ude af stand til at yde en hensigtsmæssig adfærd eller egen omsorg.

Faktorer der har indflydelse på sårbarhed:

- På strukturelt niveau. Et samfundssystem der tænker i dele fremfor helheder..
- Refleksion: Det moderne samfund kræver mobilitet, tilpasningsevne og fleksibilitet hos den enkelte. Det moderne menneske har mere brug for fødder end rødder for at følge med.
- Udfordringen er at balancere mellem de krav den enkelte møder, de ressourcer den enkelte har og den situation den enkelte står i.
- (” Sårbar?-Det kan du selv være” – Morten Sodemann)

Fortælling

Kvinde terminalt syg af leversvigt pga. alkoholmisbrug

2 voksne søstre - mor med skizofreni, far med kræft i hjernen.

Sårbarhed:

Søstre tager opgaver for både mor, far og søster.

Fuldmagter, børn i netværkspleje, far på aflastning, bor i 4 forskellige kommuner, ingen samlet instans med blik for familiens situation som helhed.

Dét der er
væsentligt
at have et
blik for i
forhold til
sårbarhed.

Sårbarhed er noget alle besidder; – det kan være sund/usundt, hensigtsmæssigt, uhensigtsmæssigt alt efter kontekst, relation og/ eller erkendelse.

Et ensidigt fokus på at sårbarhed udelukkede er en patientegenskab, kan skabe sårbarhed i mødet med patienten.

Ved at have blik for at sårbarhed opstår i relationer kan vi reducere uhensigtsmæssig og unødvendig sårbarhed i mødet med patienter og pårørende.

Opmærksomhed på om den enkelte vurderes sårbar og/eller oplever sig sårbar.

- 3 kategoriseringer af mennesker som vurderes sårbar, men som oplever sig selv på forskellig vis ("Begrebet Sårbarhed" – Mette Strømfeldt Lind)
 - Dem som ikke ser sig selv som sårbar, og som handler i forhold til egen situation.
 - Dem som er afhængig af andres hjælp for at kunne beskytte sig.
 - Dem som er magtesløse i forhold til at kunne beskytte sig på trods af hjælp.
- **Kan sårbarhed påstemples den enkelte uden at den enkelte selv har en oplevelse af at være sårbar?**

Fortælling ..

- Kvinde på 44 år, fra Ghana, nydiagnosticeret med cancer, terminalerlæret
- Ægtefælle 78 år , Boet i Afrika i 40 år, folkepensionist, tegn på overbelastning,
- Tvillinger på 12 år
- Faktorer der giver anledning til bekymring i forhold til sårbarhed:
- Økonomi, børn, begrænset sygdomserkendelse, kulturelle forskelle,

Definition på Udsathed

- Udsathed indikerer at være i en situation som indebærer risiko for uønsket påvirkning , ubehag eller lignende.
- Udsathed kan være en position, der indskrænker den enkeltes mulighed for handling, kontrol og deltagelse.("Marginalisering, udstødelse, udsathed og sårbarhed" – Bent Madsen, 2020)
- Udsathed kan være en ufrivillig ikke-deltagelse gennem forskellige typer af udelukkelsesmekanismer som ligger udenfor den enkeltes mulighed at få kontrol over.(" Forståelse af begrebet udsathed"-J.E. Larsen 2009)
- Udsathed kan være en position den enkelte skal støttes til at kunne mestre ved at tilegne sig handlekompetencer, der giver adgang til ønskede fællesskaber. (" Forståelse af begrebet udsathed"-J.E. Larsen 2009)

Udsathed som begreb

Kobles ofte på målgruppen fremfor de omgivelser som skaber udsathed.

Udsathed er, at betragte som et dynamisk begreb som ændrer sig kontinuerligt.

Udsathed er altid afhængig af den tid vi lever i – udsathed forandrer sig parallelt med at vores samfund ændrer sig. (” Pædagogik – introduktion til pædagogens grundfaglighed” – David Thore Gravesen)

Fortælling

Patienten er en 80 årig kvinde, døende pga. Cancer.
Boet de sidste 12 år hos datter.

Datter 55 år, tidl. Hjemløs, flygtet fra voldigt forhold,
tidl. Plejebarn, førtidspensionist pga. Depression og
post traumatisk stress. Ingen tillid til systemer.

Bekymring i forhold til udsathed

Datters historie, økonomi ved dødsfald, netværk,
økonomi, datters mange opbrud gennem livet.
Kommunikation med off. Instanser er problematisk.

Udsathed i sundhedsvæsenet

- Opmærksomhed på, at når der føres statistik omkring udsathed i sundhedsvæsenet og hvad der skaber udsathed i sundhedsvæsenet , så sker det på gruppeniveau og ikke individniveau .
- Men hvem er særligt udsat og hvorfor?
- Man kan godt være særligt udsat på papiret uden at opleve at være det i praksis.
- (”Hvem er udsat i sundhedsvæsenet?” – Danske Patienter)

Fortælling

- Patienten er 61 år gammel, lungecancer, eneboer ude på landet.
 - 2 voksne børn som bor 40 km fra pt. Ønsker anden bolig til far tæt på dem.
 - Vurdering af udsathed og sårbarhed:
 - Boligforhold
 - Økonomi
 - Hjælp i hjemmet på sigt
 - Fuldmagter , autonomi.
-

Udsathed og sårbarhed som position i mødet med patient og pårørende

Udsathed er en afvejning af mange faktorer i et komplekst sæt af kontekster og menneskelige samspil – derfor er der ingen lige vej til vurdering af den. Det at vurdere udsathed vil være afhængig af de fagpersoner der vurderer den –og ikke mindst i de sammenhænge udsathed vurderes i. (Obs på marginalisering og stigmatisering).

Hvis professionelle på forhånd antager, at en patient er socialt udsat er der risiko for at overse områder, hvor patienten har råderum og kan handle. Man kan godt være socialt udsat på ”papiret” uden at være det i praksis.

Man kan godt være udsat på et område uden at være det på et andet.

Tak for
opmærksomheden:)

